

OM FORBRUGERORIENTERET KRIMINALPOLITIK

Bemærkninger til *Leslie T. Wilkins: Consumerist Criminology*. Heinemann. London/Totowa New Jersey. Barnes & Noble Books 1984, 8 + 184 sider. 400 d.kr.

Af PREBEN WOLF

1. Baggrund og udgangspunkter

1.1. Indledning

Denne bogs titel kan forekomme noget gådefuld, men måske netop derfor interessevækkende.

Undertegnede, der bl.a. har brugt bogen som toglæsning, har været ude for, at vildfremmede medpassagerer har afbrudt mig i læsningen og bedt om en nærmere forklaring på titlens sammenkobling af ordene »Consumerist« og »Criminology«. Den er det imidlertid ikke så lettil at give en kort forklaring på.

Bogen er ikke nogen kriminologi i snæver forstand, men snarere en slags retssociologi eller, om man vil, kriminalpolitik på markeds sociologisk grundlag. Deraf det »forbrugeristiske«.

1.2. Ideologi og forbrugerkrav

Udgangspunkterne for den foreliggende bog og for ideen om konsumentorienterede analyser af myndighedernes reaktioner over for kriminelle er navnlig to:

1. Et ideologisk (værdibestemt) ønske om en mere folkelig eller demokratisk orienteret kriminalpolitik, der ikke blot formidles gennem lovgivningen via det parlamentariske system, ved lægdommersystemet etc., men f. eks. også ved at der fastlægges folkeligt bestemte direktiver (ledetråde, guidelines) for domspraksis, administrativ løsladelsespraksis m.v.

2. En påstand eller en antagelse om, at der i befolkningen eksisterer et behov for og en efterspørgsel af straf over lovovertrædere. Ifølge Wilkins måske ikke så meget et direkte behov for at få straffet forbryderne (det spørgsmål lader han stå åbent), men i det mindste et behov for de goder, f. eks. en fredelig tilværelse, en vis livskvalitet i form af tryghed, som folk tror er noget, de kan opnå ved at straffe dem, der på kriminel vis truer eller krænker denne livskvalitet.

1.3. Tre hovedtemaer

Bogen er herefter bygget op over tre hovedtemaer: A. En udfordring (challenge) af nogle af de gængse begrundelser (retfærdiggørelser) for at straffe lovovertrædere.

B. Forsøg på at udrede begreber, som vedrører lovovertrædelser (handlinger), og holde dem ude fra begreber, der vedrører lovovertrædere (personer), hvilket hos Wilkins bl.a. resulterer i en sondring mellem makro- og mikro teorier om forbrydelse og straf.

C. Nye synspunkter på domsafsigelse (sentencing) og på de grundlæggende principper, som kan føre frem til praktiske hjælpemidler eller ledetråde for dem, som i embeds medfør måtte beskæftige sig med lovovertrædere og deres behandling.

Under A gennemgår Wilkins nogle af de mere traditionelle straffeteorier og kriminalpolitiske synspunkter, og han vender sig både mod de bagudrettede gengældelses- og retfærdighedsopfattelser (straf som forskyldt) og mod de fremadrettede behandlings- og rehabiliteringsteorier, som han finder uholdbare og ikke empirisk understøttede.

Han undrer sig – med særligt henblik på engelsk og amerikansk retspleje – over, at der ikke gøres lige så meget ud af at efterprøve den information, som lægges til grund ved sanktionsvalg

og strafudmåling, som af efterprøvningen af den information, som lægges til grund ved afgørelse af skyldsspørgsmålet.

Endelig bekymrer det ham, at den samme eller næsten den samme forbrydelse kan give anledning til vidt forskellige sanktionsvalg og strafudmålinger. Denne bekymring over uensartetheden i strafudmålingerne bruger han som en begrundelse for sit forslag, om at der bør udformes »guidelines« for bl.a. domstolene på disse punkter. Retterne skal med andre ord underkastes vejledende direktiver, som ganske vist efter forslaget vil kunne fraviges i enkelte tilfælde, men kun med ganske særlige begrundelser.

Det er først og fremmest ved fastlæggelse af ledetråde (guidelines) for domstolene m.v., at Wilkins vil inddrage befolkningen i beslutningsprocessen vedrørende foranstaltninger over for registrerede kriminelle (personer), og disse spørgsmål behandler han under hovedtema C.

Under B, som på en måde er det tema, der interesserer Wilkins mest, behandler han mange af de problemer, som opstår, fordi der på teoretisk (abstrakt) plan ikke skelnes tilstrækkeligt mellem kriminelle handlinger og kriminelle personer. I de enkelte konkrete tilfælde, erkender han, at det kan være svært rent faktisk at holde dem ude fra hinanden. Sondringen mellem handlinger og personer fører til sondringen mellem kriminologi (kriminalpolitik) på henholdsvis makro- og mikroniveau.

Det er på makroniveauet, der skal sættes ind, når man vil begrænse kriminaliteten i samfundet. Det kan man ikke gøre på mikroniveauet, hvor det, man beskæftiger sig med, drejer sig om, hvordan et samfund kan og bør behandle dets identificerede lovovertredere.

Wilkins sætter her lighedstegn mellem mikroniveau og individniveau i modsætning til socialt niveau (samfundsniveau). Han tager altså ikke stilling til f. eks. forebyggende arbejde på mikrosocialt niveau i lokalsamfund, skolemiljøer, legegrupper m.v.

Kriminologien (kriminalpolitikken) på det sociale (samfundsmæssige) niveau, som Wilkins kalder makroniveauet, gør han ikke meget ud af i denne bog, og hans synspunkter på disse spørgsmål, hans definatoriske udgangspunkter osv. vil næppe møde megen modsigelse blandt kriminalister på denne side af Atlanterhavet og Nordsøen.

2. Demokratisk kriminalpolitik

2.1. Lægmandsinvolvering og embedsansvar

Wilkins tager mange tråde op i denne bog; men hans egentlige ærinde er vel at plædere for det synspunkt, at man mere end hidtil både kan og bør lægge lægmandsholdninger til grund for kriminalpolitikken og for domspraksis i straffesager. Kun på den måde, mener han, kan de blive demokratisk acceptable.

Han peger på flere strategier, som især kan benyttes for at lette de kriminalretlige beslutningsprocesser, hvis man ønsker at inddrage lægfolk mere i dem. Blandt andet vil det være hensigtsmæssigt at sondre mellem et mere overordnet, mere generelt (policy) niveau og et mere konkret (case) niveau, hvor man på det første fastlægger de ledende principper og retningslinier – udover hvad loven foreskriver, men inden for dens rammer.

På case-niveauet afgøres de enkelte konkrete sager; men her må eventuelle afvigelser fra de generelle retningslinier, som tidligere nævnt begrundes ganske særligt.

Wilkins lægger i det hele taget stor vægt på, at de konkrete afgørelser begrundes, således at beslutningstagerne, og det gælder dommerne såvel som andre myndighedspersoner, bedre kan komme til at stå til regnskab for deres afgørelser. Denne ansvarsform (accountability til forskel

fra responsibility) har spillet en stor rolle i den kriminalpolitiske debat i England i de senere år, især i forhold til politiet; men Wilkins inddrager altså også domstolene mere i den debat, og for ham er den forbrugeristiske indfaldsvinkel ikke blot en vej til at give folket større og mere direkte indflydelse på de kriminalretlige afgørelser i almindelighed. Den er også grundlaget for at kunne stille domstolene til regnskab over for befolkningen.

2.2. Gerningsmandens skyld og ansvar

Selve den ulovlige handling er i og for sig kun at betragte som en nødvendig adgangsbillet til at deltage i forløbet af en konkret straffeprocess. Om man overhovedet kommer til at gennemløbe en sådan proces, er tillige et spørgsmål om skyld og ansvar hos gerningsmanden, og hans skyld og ansvar er i vidt omfang et spørgsmål om de forventninger samfundet har til ham, hvilken rolle han har i den sociale sammenhæng.

Dette synspunkt dækker hos Wilkins det meste af, hvad vi ville sammenfatte under begrebet tilregnelighed og noget af det, som vedrører tilregnelighed. Han opererer ikke med disse begreber, så det kan være svært at overskue, hvor langt man i vort retssystem ville kunne følge hans synspunkt, hvorefter lægfolk skal kunne tage stilling til, hvad der er gerningsmandens sociale rolle, hvad man kan forvente af ham og dermed, hvad man kan gøre ham ansvarlig (responsible) for. Til en vis grad er det i konkrete sager bl.a. det, man sætter lægfolk til at gøre i retssystemer med nævninge- og/eller domsmandsordninger; men så bliver de da også retsbelært af en fagdommer.

Ret beset er det ved bedømmelsen af personers skyld og ansvar eller handlingers ulovlighed og grovhed ikke personerne eller handlingerne som sådanne, der bliver bedømt. Det er informationen om dem, der bliver vurderet og efterprøvet.

2.3. Sanktionsvalg og strafudmåling

Det, der interesserer Wilkins mest i denne forbindelse er, hvordan man bedst klarer spørgsmålene om sanktionsvalg og strafudmåling på den mest demokratiske (forbrugerorienterede) måde i en moderne retsstat?

Hovedformålet, mener han, må være at gøre folkets røst hørt. Den offentlige mening er den empiriske målestok for moralen. Et samfunds moral består af folkets valg af værdier. Han kunne næsten lige så godt have sagt med *Durkheim*, at den er en del af den »kollektive bevidsthed«, og at lovovertrædere bliver straffet af hensyn til de lovlidige. Derved styrkes moralen i samfundet (1893/1933/1964).

Om Wilkins også har ret i, at forbrugerisme i strafferetssystemet er vejen til bedre overensstemmelse med demokratiske principper i en retsstat, kan diskuteres.

2.4. Den offentlige mening og retsopfattelsen

Der er vel ingen tvivl om, at domstolene også idag gerne så vidt muligt vil være i overensstemmelse med befolkningens retsopfattelse (retsbevidsthed). Men hvad er befolkningens retsopfattelse? Af hvem repræsenteres den? Det er ikke nødvendigvis »manden på gaden«, det repræsentative udsnit af hele befolkningen, det drejer sig om. Men hvem er det så?

Wilkins gør her gældende, at der er flere slags offentlig mening og flere slags offentligheder (publics), der kunne tjene som referencer for de værdivalg, som er nødvendige for at finde frem til det »moraliske klima«, som er det fremherskende dér, hvor vi befinder os netop nu.

Hvordan finder vi frem til sådanne »publikker«? Er det nok, at de er villige til at ytre sig om emnet? Det kommer an på, hvad de skal spørges om. Om besvarelse t. eks. kræver særlig viden eller ej.

Når det gælder spørgsmål om holdninger, moralske værdier eller rene meningsspørgsmål, så kan de principielt stilles til enhver; men man skal være omhyggelig med valget af og formuleringen af spørgsmålene.

Wilkins tager afstand fra de gængse meningsmålingers spørgsmål om f. eks. anvendelse af dødsstraf. Fordi svarene her kræver viden. Det kan ikke forventes, at folk i almindelighed skal kunne skelne imellem, hvad de tror, at man kan opnå af kriminalitetsreduktion ved indførelse af dødsstraf, og hvad de føler som et moralsk krav om retfærdig gengældelse. Man må spørge mere nuanceret, f. eks. til hvilken grad forskellige faktorer burde kunne virke i strafformildende eller i straffeskærpende retning over for gerningsmænd, der har begået specifikke forbrydelser, og således at man videre kan følge svarene op med spørgsmål, der er yderligere nuancerende.

3. Empiriske eksempler

3.1. Nogle pilotundersøgelser

Wilkins ville ikke være den, han er, hvis han helt undlod at underbygge sine synspunkter empirisk. Som professor emeritus har han imidlertid begrænsede ressourcer til den fornødne feltforskning. Han har derfor i dette arbejde indskrænket sig til nogle få pilotundersøgelser baseret på små bekvemmelighedsudvalg af diverse befolkninger. Denne fremgangsmåde begrænser naturligvis mulighederne for videregående slutninger ud fra de indkomne besvarelser; men de rejser flere interessante spørgsmål af teoretisk og praktisk art.

De pilotsamplers, som Wilkins har benyttet sig af, bestod af 15 kanadiske dommere (i tabelbilag B betegnet som Jud.), 12 politifolk fra det østlige USA (Pol.), 13 medarbejdere fra en kriminologisk forskningsinstitution i USA (Res.), 25 studerende fra et østamerikansk universitet i USA (East S.), 24 studerende fra et vestkanadisk universitet (West S.) og 15 østasiatiske deltagere i et FN-seminar i Japan, fortrinsvis dommere og anklagere (U.N).

Til brug for bl.a. denne artikel har undertegnede oversat et par af Wilkin's spørgeskemaer vedrørende skærpende og formildende faktorer (bilag A) og med assistance af lektor *Erik Manniche* benyttet dem på et bekvemmelighedsudvalg nogenlunde svarende til størrelsen af de udvalg, som Wilkins benyttede, men sammensat på en lidt anden måde. Det danske udvalg, hvori indgik en enkelt svensker, bestod af 11 kvinder og 10 mænd med stor aldersspredning fra midten af tyveårsalderen til midten af sekstiårs alderen. Udvalget bestod af lægfolk såvel som af juridisk og kriminologisk kyndige. I bilag B er udvalget betegnet som T.D.S. (Total Danish Sample).

Det, der navnlig slår en, når man ser resultatet af Wilkin's 6 små pilotundersøgelser, er den enighed, der hersker mellem grupperne indbyrdes. Det gælder især med hensyn til de skærpende faktorer. Derimod er der store variationer mellem de enkelte svarpersoner indbyrdes – også inden for grupperne; men netop fordi samplerne er så små, som de er her, er det bemærkelsesværdigt, at deres middeltal og rangordninger m.h.t. svarpoints stemmer så godt overens med hinanden. Kun mellem FN-seminardeltagerne og gruppen af amerikanske politifolk er der signifikante forskelle i deres vurderinger af de skærpende faktorer.

Det fremgår af bilag B, at det danske sample falder pænt ind i det samlede billede af overensstemmelse mellem grupperne.

3.2. Skærpende faktorer

Det fremgår af bilag A og B, hvilke skærpende og hvilke formildende faktorer det er, som Wilkins har forelagt sine svarpersoner i de forskellige små pilotsampler. Det fremgår endvidere af bilag A's tekstafsnit, at der både for de skærpende og for de formildende faktoreres vedkommende er tale om omstændigheder, der i konkrete domme har været anført som udtrykkelige begrundelser for at skærpe henholdsvis nedsætte den for lovovertrædelsen forskyldte straf.

Der er 3 skærpende faktorer, som alle 7 grupper (inklusive den danske) var enige om at tillægge stor vægt. Det drejer sig om følgende:

Faktor nr. jfr. bilag B	Beskrivelse
2	Personskade på offeret særlig omfattende.
7	Gern. m. fortsat m. nye forbrydelser efter anholdelsen.
11	Forbrydelsen var nøje planlagt.

En faktor som offerets særlige sårbarhed (faktor nr. 1) tillægges stor vægt af det danske sample og af de kanadiske dommere, men kun nogenlunde stor vægt af forskerne og U.N.-gruppen. Hverken politiet eller nogen af studentergrupperne betragter offerets særlige sårbarhed som nogen videre skærpende omstændighed ved forbrydelsen.

Den omstændighed, at offeret er ramt af flere forskellige skader, ser de fleste grupper som i høj grad skærpende, danskerne og dommerne, der også her ligger tæt på hinanden, er mere moderate og tildeler denne faktor nogenlunde stor vægt.

Faktor nr. 17, der vedrører homologt recidiv, tillægges ikke særlig stor vægt som skærpende omstændighed af nogen af grupperne, men dog nogenlunde stor vægt af danskerne og af U.N.-gruppen.

3.3. Formildende faktorer

For de formildende faktoreres vedkommende var enigheden mellem de 7 grupper generelt set betydeligt mindre end for de skærpende. Medens enighedsgraden mellem alle grupperne (parvis sammenlignet) for de skærpende faktoreres vedkommende kan udtrykkes ved korrelationskoefficienter fra 0,66 til 0,94, ligger enighedsgraden for de formildende faktoreres vedkommende nede på koefficienter fra 0,44 til 0,80. Mindst enighed er der her mellem politi og dommere og mellem politi og F.N.-seminardeltagerne. Når det gælder de skærpende faktorer er enigheden mindst mellem politiet i USA og danskerne og dernæst mellem danskerne og studenterne fra de amerikanske øststater (East S.).

Som de 4 vigtigste formildende faktorer er der blandt Wilkin's 6 sampler stort set enighed om at udpege følgende:

Faktor nr. jfr. bilag B.	Beskrivelse
20	Ingen tidl. anholdelser eller domme.
1	Offeret havde været provokerende.
5	Gerningsm. tilbød erstatning/oprejsning.
2	Gerningsm. yngre end sædvanligt ved den slags lovovertrædelser.

Danskerne lægger derimod ikke særlig vægt på den første af de nævnte fire formildende faktorer (faktor nr. 20). De betragter lav intelligens hos gerningsmanden (faktor 11) som den mest formildende omstændighed. Dernæst kommer faktor nr. 1 (offer provokerende) og nr. 2 (gerningsmand yngre end sædvanligt), og som den fjerde i rang sætter de faktor nr. 6: Gerningsmanden hjalp politiet med opklaringen. Først derefter vil den danske gruppe placere faktor nr. 5 (gerningsmanden tilbyder erstatning/oprejsning) på linie med faktor nr. 10 (at det vil ramme gerningsmandens familie hårdt, hvis han bliver straffet).

Wilkins understreger, at de enkelte grupper i og for sig frembyder de forventelige skævheder (bias) i svarene, således at f. eks. politifolkene lægger mest vægt på de skærpene og mindst på de formildende faktorer. Forskergruppen lægger måske en lille smule mere vægt på de formildende, men holder dog nærmest balancen. Det samme gør F.N.-gruppen og de kanadiske dommere.

4. En model for sanktionsvalg og strafudmåling

Hvis de ovennævnte resultater holder, mener Wilkins, at de støtter en enkel model, der repræsenterer straffen (d.v.s. sanktionsvalget og udmålingen) således:

$$P = fC + (A \div M)$$

hvor P = Straf (Punishment), C = Delikt (Crime), A = Skærpene (Aggravating) faktorer og M = Formildende (Mitigating) faktorer.

Modellen læses således: Straffen kan sættes lig med en funktion af deliktet (den strafbare handling) eller deliktets alvorlighed, således som denne alvorlighed må modificeres under hensyn til en enkel vurdering af skærpene (A) og formildende (M) faktoreres vægt.

Ud fra sin særlige interesse for de argumenter, der kan anføres for og navnlig imod en strafmodel, der bygger på synspunktet om »retfærdig gengældelse« (just desert) eller »straf som forskyldt«, stillede Wilkins nogle yderligere spørgsmål til sine svarpersoner. Disse spørgsmål er ikke blevet stillet til det danske sample; men de skulle prøve at afdække noget om svarpersonernes moralske holdninger til problemet om »retfærdig gengældelse«. Samtidig skulle de sige noget om, hvorvidt en sådan holdning lod sig omsætte i bestemte krav til strafudmålingens streghed/mildhed.

Wilkins søgte bl.a. derigennem at se, om den bagudrettede »antiprædiktionsholdning«, som principielt er indeholdt i synspunktet om retfærdig gengældelse, nu også blev konsekvent fastholdt i besvarelsene fra gengældelsestilhængerne. Det blev den ikke.

I øvrigt skal jeg ikke gå nærmere ind på en diskussion af denne del af Wilkins' arbejde, som dels er lidt speciel i forhold til det, der her er trukket frem som denne mangesidige bogs hovedtema dels vanskeligt lader sig belyse med den af Wilkins anvendte teknik på det foreliggende materiale.

5. Forbrugerismen i retspolitikken

5.1. Den folkelige indflydelse

Wilkins mener, at han med bl.a. de anførte eksempler har dokumenteret, at det er praktisk muligt at udvikle metoder, der kan anvendes med held inden for det retspolitiske område, og som ligger meget tæt op ad metoder, som har vist sig hensigtsmæssige inden for (andre) grene af forbrugerforskningen.

Der er tale om væsentlig information, og denne information kan og bør ifølge Wilkins benyttes til at klargøre og lette tilrettelæggelsen af bl.a. retspolitikken i samfundet, give den

folkelig appel og åbne dens strategier for mere umiddelbar folkelig indflydelse – forbrugerindflydelse. Derved kunne man også bedre sikre den ensartethed i afgørelserne, som Wilkins savner under den nuværende ordning.

Det har for Wilkins kun værdi at inddrage den offentlige mening i de her behandlede beslutningsprocesser, når man ser den i forhold til ansvarsbegrebet, de involverede beslutningstageres forpligtelse til at stå til regnskab for deres handlinger over for befolkningen og måske især over for de konkrete personer, som beslutningerne vedrører. Wilkins erkender dog, at der er og må være forskel på demokratisk og på bureaukratisk ansvarlighed.

For befolkningen gælder det, at den måske ved, hvad den ønsker; men hvordan og hvorvidt dens ønsker kan imødekommes, har den sjældent nogen fornuftig idé om, selv om den – ligesom politikerne – ofte tror, at den har det.

Wilkins udtrykker her i 1984 på det retspolitiske område, hvad den ca. 20-årige *Auguste Comte* skrev 165 år tidligere i sit »premier opuscule« fra 1819 om den generelle adskillelse mellem meningerne (les opinions) og ønskerne (les désirs) i almen politik.

Målet er for de to forfattere ganske det samme, at befolkningens (the public), de styredes (les gouvernés) ønsker og krav bliver taget mere i betragtning, modtages med større åbenhed og så vidt muligt imødekommes. Hvordan det lader sig gøre, bliver det videnskabens sag at gøre rede for, ligesom det bliver myndighedernes og politikernes sag at se til, at det nødvendige bliver gjort og tingene gennemført. Herom er Comte og Wilkins enige. Det er de også i deres skepsis over for revolution som politisk metode. Selv den af Wilkins fremhævede (demokratiske) nødvendighed af tovejskommunikation, af »feedback« i systemet ligger implicit i Comtes fremstilling af spørgsmålet om tillid mellem befolkningen (le public) og politikere/forvaltningen (la politique).

5.2. Om økonomiske og biologiske analogier

I sin understregning af den bl.a. for tilliden nødvendige tovejskommunikation mellem de styrende og de styrede nævner Wilkins, at det offentlige, herunder retsvæsenet, i vidt omfang savner det kommunikationssystem, som den private erhvervssektor har i pengestrømmen. Pengene bevæger sig rundt i transaktionssystemet fra sælgeren til aktieejeren og undervejs indkoder de information og muliggør dermed kontrol af det system, hvorigennem de strømmer.

Forskning kan tilvejebringe og måske fremskynde den indstrømning af information i den offentlige sektor, som pengestrømmen måske med større sikkerhed, men langsommere lader erhvervslivet nyde godt af.

Wilkins finder den økonomiske model nyttig; men der er andre anvendelige modeller, siger han, f. eks. den biologiske. Dermed er han tilbage i den analogi mellem det menneskelige legeme og samfundslegemet, som ikke ligger så langt fra Comtes og hans samtids opfattelse af den sociale organisme, og som har overlevet i forskellige former gennem sociologiens korte historie over funktionalismen til nyere systemtænkning.

Det er med den biologiske model i tankerne, at Wilkins herefter udvikler sit grundsyn om kontrolleret forandring af systemerne. Hans udgangspunkt er, at man hverken behøver at destruere eller at tilpasse det eksisterende maskineri noget videre, men snarere bør give det en (bedre) mulighed for at få et ordentligt råmateriale, dvs. information, som grundlag for de beslutninger, som skal tages.

5.3. *Opinionsdata som råmateriale*

Wilkins vil bl.a. bruge opinionsdata, som de af ham forsøgsvis foreslåede, som råmateriale for de overvejelser, fortolkninger og analyser, der skal til, før man kan gøre sig håb om at kunne udarbejde retningslinier for sanktionsvalg og strafudmåling.

Det er analyserne af det indsamlede materiale, vi skal bruge til at konstruere modeller for de væsentlige dimensioner, der indgår blandt forudsætningerne for sanktionsvalget: Forventninger, rolletildelinger og straffens formål. Det er disse dimensioner, hvorpå vi bygger nogle af vore ansvarlighedsbegreber (responsibility snarere end accountability) og dermed begrundelserne for anvendelse af straf i det hele taget.

Netop fordi begrundelserne for straf baserer sig på moralske principper, og disse principper udtrykkes gennem den offentlige mening, er det nødvendigt at holde offentligheden informeret.

Wilkins går således ind for en udstrakt åbenhed i retssystemet i videste forstand. Han håber, at man bl.a. derigennem kan komme frem til praktiske retningslinier for dem, der i embeds medfør skal beskæftige sig med lovovertrædere. Det er, som tidligere omtalt, opfattelsen hos Wilkins, at der på den måde skabes mere ensartethed i afgørelserne, men det er endnu vigtigere for ham, at sådanne retningslinier kan være med til at understrege og styrke beslutningstagerens (herunder også dommernes) forpligtelse til at stå til regnskab for deres beslutninger over for befolkningen, men især over for dem, som beslutningerne direkte vedrører.

6. *Diskussion*

6.1. *Teoretisk orientering*

I de foregående afsnit er der gjort forsøg på at skildre i det mindste et hovedtema i Leslie T. Wilkins' udkast til en forbrugerorienteret, dvs. demokratisk kriminologi.

Egentlig er der ikke tale om en kriminologi, men om en kriminalpolitik i dette ords gamle betydning som »læren om, i hvilket omfang og under hvilke former straf ... bør anvendes over for forbrydelser«. (Juridisk Ordbog 1934). I gennemgangen af dette hovedtema har det ikke været muligt at yde Wilkins' mangfoldige og fascinerende bog retfærdighed. Det har heller ikke været forsøgt at fremsætte nogen udtømmende kritik af hans arbejde.

Wilkins fastslår selv, at den teori, han fremsætter i denne bog, har sin begrænsning derved, at den kun kan bruges i et demokratisk system, uden at han præciserer dette begreb nærmere; men han tager det i resten af bogen for givet, at betegnelsen dækker Storbritannien og USA og dermed formentlig også andre parlamentarisk styrede lande med uafhængige domstole. Derimod antyder hans redegørelse i forordet for det vanskelige valg af en passende titel til bogen, at han ikke regner med, at teorien kan anvendes i et såkaldt folkedemokrati. Wilkins' bog kan således ses som et indlæg med begrænset sigte i den debat om demokratibegrebet i vor tid, som demokratiteoretikere i filosofi og politisk videnskab har dyrket i de senere år (A. Wolf 1986).

Hans teori er imidlertid ikke præcist formuleret noget sted i bogen, men forsøgt samlet i nogle teoretiske hovedpunkter i bogens allersidste afsnit på s. 174-176.

Denne sammenfatning er dog yderst nødtørftig, hvad det teoretiske angår. Den tager udgangspunkt i det moralske ansvarlighedsbegreb, som Wilkins ikke anser for fyldestgørende i praksis, hvor det må suppleres med et system af tilskyndelser (stimuli), der er forbundet med tilpasningsegne (adaptive) responser. Det administrative apparat må så at sige belønnes for indlæring. Det kræver systemer med indbyggede sensorer og selvstyring som målsøgende misiler, men ligesom disse passende kontrolleret (adequately monitored) fra jorden.

Det er ikke nok, siger Wilkins, at man anvender organisations-, system- og managementteknikker til at få maskinerne til at fungere. Det er en fundamental forandring af databaserne, der skal til. En ændring i retning af en forbrugerorienteret informationsstrøm. Først, når det er sket, kan systemets mål fastlægges i en tilstrækkelig detaljeret form.

De data, som ifølge Wilkins skulle indgå i en sådan ny database, skulle så først og fremmest vedrøre befolkningens livskvalitet; men han er stadig i tvivl om, hvorvidt bureaukratiet ville være tilbøjelig til at ændre kurs, selv om den tilstrækkelige kontrolinformation var til rådighed. Ligesom navigatører kan ledende embedsmænd kun arbejde efter de forhåndenværende »søkort«. Det, Wilkins foreslår, er hverken at lave om på styringsapparatet eller at udskifte mandskabet, men at udstyre dem med bedre »søkort«. Han påstår i den forbindelse, at de informationssæt (søkort), som han foreslår indført i databasen, er bedre end de hidtidige, allereede fordi de er mere konsument- end producentorienterede.

Det er tydeligt, at Wilkins ikke beskæftiger sig med kriminologisk eller retssociologisk teori i streng forstand. Han befinder sig på det teoretiske niveau, som *Robert Merton* (1957, s. 87-89) har kaldt en »generel sociologisk orientering«, der omfatter brede postulater vedrørende visse variabeltyper, der på en eller anden måde må tages i betragtning; men han anfører ingen specifikke relationer mellem bestemte variable.

Wilkins' hovedærinde er da heller ikke teoretisk, men anvendt forskning. Anvendt forskning er imidlertid også baseret på en eller flere teorier eller teoretiske orienteringer, som ligger mere eller mindre implicit i den foreliggende bogs forskellige afsnit. I det følgende skal jeg hente nogle af dem frem og forsøge at identificere og eventuelt kommentere dem.

6.2. *Strafhåndhævelse som forbrugerkrav*

Wilkins er overbevist om, at der i befolkningen findes et behov for og en efterspørgsel efter straf over forbrydere. Der kan anføres en del vidnesbyrd i opinionsundersøgelser og i litteraturen m.v. for, at hans antagelse herom ikke er helt forkert.

Han mener dog ikke, at behovet nødvendigvis er et behov for at straffe som sådan (cfr. f. eks. Homans 1974, s. 26). Det ville ellers have været helt foreneligt med hans teoretiske orientering i retning af biologiske modeller for adfærdsforskningen, jfr. foran under 5.2. og 6.1.; men det ville nok bringe ham for tæt på gengældelsesteoriene, som han i øvrigt polemiserer imod.

I stedet drager han en analogi fra markedsforskningen, idet han henviser til, at den ikke regner med, at forbrugernes efterspørgsel efter f. eks. sæbe eller automobiler nødvendigvis udtrykker noget behov for sæbe eller for automobiler som sådanne, men snarere for dels at kunne vaske (sig) og blive ordentlig ren dels at kunne transportere sig selv på en hensigtsmæssig måde. Tilsvarende er straf måske kun et middel, hvormed man tror at kunne skaffe sig tryghed og livskvalitet ved at anvende straf over for dem, der krænker eller truer denne livskvalitet. Jfr. afsnit 1.2. foran under punkt 2.

Det spiller ingen rolle for argumentationen, at denne tro ikke kan underbygges videnskabeligt. Hvis forbrugerne tror, at et bestemt rengøringsmiddel kan skaffe dem den ønskede renlighedstilstand, vil de stille krav om at få det. Hvis de tror, at straf virker kriminalitetsreducerende, vil de forlange forbrydere straffet.

Dette syn på motivet for befolkningens (forbrugernes) straffekrav kan meget vel være det rigtige. Det kan dog lige så godt være udtryk for en form for retfærdiggørelse, en rationalisering (Pareto 1963, s. 926-934 jfr. 949-963) af et mere direkte, men moralsk set måske mindre ac-

ceptabelt behov for at straffe dem, der krænker samfundets normer, truer den fredelige orden, skader væsentlige interesser eller foruroliger deres medmennesker ved at overskride grænser, som flertallet knapt tør nærme sig.

Wilkins afviser vel ikke på forhånd tanken om et direkte behov for at anvende straf som sådan; men han lader – som tidligere nævnt – spørgsmålet stå åbent.

Der kunne ellers for ham have været grund til at gøre mere ud af den side af sagen, hvorom der foreligger en righoldig og spændende litteratur, som allerede af pladsmæssige grunde ikke kan refereres nærmere her. Noget af denne litteratur er der allerede henvist til i det foregående. Nordiske læsere kan derudover henvises til f.eks. *Vilhelm Auberts* doktorafhandling fra 1954, der bl.a. har en udmærket gennemgang af relevant, ældre litteratur på dette område.

Jeg tror, det er realistisk som Wilkins at gøre sig klart, at straf over lovovertrædere er et fundamentalt krav i befolkningen, men derudover også, at det er et krav, som navnlig hævdes af de talstærke mellemlag (Ranulf 1933 og 1938), og at det bunder i en residual tendens (Pareto 1963, s. 727-732 jfr. 786 og 634) til at hævde sin egen, sine medborgeres og sit samfunds integreret kombineret med en vis træghed (konservatisme) over for sociale forandringer.

Hvis dette er rigtigt, ville det være en direkte hæmsko for udviklingen af en liberal og progressiv (human) kriminalpolitik at lægge forbrugermajoritetens meninger om straf, navnlig sanktionsvalg og strafudmåling til grund for domspraksis i straffesager.

Der er således flere kriminalpolitiske og alment politiske synspunkter, der kan anføres mod Wilkins' forslag om udarbejdelse af brede, folkeligt bestemte retningslinier for straffepraktis.

En eventuel uensartethed i domme, der efter det nugældende system afsiges i sager med stort set ensartede delikter, bekymrer ikke mig så meget, som den tilsyneladende bekymrer Wilkins. Jeg ville snarere være på vagt over for en altfor standardiseret domspraksis og den deraf følgende begrænsning af den fri bevisbedømmelse og dommerskønnets muligheder for at tage individuelle hensyn i konkrete sager. Derimod er jeg enig i, at der bør stilles store krav til domsbegrundelserne i straffesager – ikke blot, hvor en hidtidig praksis eller tendens fraviges, men i det hele taget.

Omhyggelige og åbne begrundelser er nødvendige forudsætninger for dommernes »accountability«. Dommere skal selvfølgelig også kunne stå til regnskab for deres afgørelser i straffesager; men mindre over for forbrugerne eller vælgerne end over for dem, som afgørelserne vedrører, og som kan appellere til højere retsinstanser samt her i landet i visse tilfælde gøre brug af den særlige Klageret.

Der er ikke noget i de af Wilkins foretagne empiriske pilotundersøgelser, der støtter hans forbrugeristiske forslag om udarbejdelse af folkeligt bestemte direktiver for domstolene. Tværtimod tyder de kommentarer, som blev fremsat af de danske svarpersoner på, at fremgangsmåden er altfor abstrakt og urealistisk, og at der savnedes en konkretisering af sagsomstændighederne og deliktets art i selve spørgsmålsformuleringerne.

Det bemærkelsesværdige sammenfald, der forekommer mellem besvarelsene fra de iøvrigt temmelig forskellige sampler, kan meget vel have noget at gøre med de lidet konkrete og temmelig unuancerede spørgsmålsformuleringer, som Wilkins har benyttet sig af (bilag A), jfr. hertil f. eks. *Berl Kutchinsky* (1968) om betydningen af konkrete og nuancerede spørgsmål i tilsvarende undersøgelser.

6.3. Særligt om retningslinier for domstolene

Skulle man tage det af Wilkins fremsatte ønske om fastlæggelse af »folkeligt bestemte direktiver ... for domspraksis ...« strengt efter pålydende og bortse fra de i det foregående anførte betæneligheder, måtte der alligevel være den indvending tilbage, at det formentlig ville stride mod princippet om domstolenes uafhængighed. Det er navnlig på dette punkt, som Wilkins ikke selv gør noget ud af i sin bog, at hans forslag må betragtes som et indlæg i den teoretiske diskussion om det klassiske demokratibegreb, jfr. foran under afsnit 6.1.

Hvis hans forslag imidlertid kan forstås alene som et forsøg på at forøge den information og forbedre de databaser, som domstolene har til rådighed, og på grundlag af hvilke de træffer deres afgørelser, kan man vel ikke have nogen principielle indvendinger mod forslaget, jfr. foran under 5.2. og 6.1. Det må dog være en forudsætning, at de retningslinier for sanktionsvalg og strafudmåling, som Wilkins foreslår udarbejdet på grundlag af et råmateriale af opinionsdata, udarbejdes af domstolene selv i uafhængighed og på grundlag af dommernes egne overvejelser, fortolkninger og analyser. Ellers ville forslaget jo betyde, at man på dette område indførte en slags indirekte folkedomstole ad bagevejen. Og det kan næppe være meningen.

Litteraturhenvisninger

1. *Aubert, V.:* Om straffens sociale funksjon. Akademisk Forlag, Oslo. 1954
2. *Comte, A.:* Séparation générale entre les opinions et les désirs (1819). Første gang trykt i le *Système de politique positive* (1854), her citeret efter *La science sociale*, redigeret af *Angèle Kremer-Marietti*. Gallimard, Paris (1972).
3. *Durkheim, E.:* De la division du travail social (1893). Amerikansk oversættelse: *The division of labor in society* (1933). Free Press of Glencoe (1964).
4. *Homans, G. C.:* Social Behavior - Its elementary forms. Revised edition. Harcourt Brace Jovanovich Inc. New York. 1974
5. *Høgh, E.:* Se u. *Ranulf, S.* 1938. 1967/68
6. *Juridisk Ordbog* Ved *O. A. Borum* og *C. Popp-Madsen*. G.E.C. Gad, København. 1934
7. *Kutchinsky, B.:* »Knowledge and Attitudes Regarding Legal Phenomena in Denmark,« i *Christie, N.* (red.): *Scandinavian Studies in Criminology*. Vol. 2. Universitetsforlaget, Oslo.
8. *Merton, R.:* Social Theory and Social Structure. Revised edition. Free Press Glencoe.
9. *Pareto, V.:* The Mind and Society. A treatise on general sociology. (Oprindeligt amerikansk oversættelse fra 1935 af *Trattato di Sociologia generale*, Firenze 1916) Dover Publications Inc. New York.
10. *Ranulf, S.:* The Jealousy of the Gods and Criminal Law at Athens. Levin & Munksgaard, Williams & Norgate Ltd. København/London. 1933

11. *Ranulf, S.:* 1938 Moral Indignation and Middle Class Psychology. Levin & Munksgaard, Ejnar Munksgaard, København. Jfr. i denne forbindelse også *Schoeck, H.:* Envy, a theory of social behaviour (oversat fra tysk Der Neid). Secher & Warburg. London 1969. *Svalastoga, K.:* Prestige Class and Mobility. Gyldendal. København 1959 og *Høgh, E.:* Social stratifikation og tolerance. Sociologiske Meddelelser 12. serie 1. Hefte, s. 17-24. 1967/68.
12. *Schoeck, H.:* 1969 Se u. *Ranulf, S.* 1938.
13. *Svalastoga, K.:* 1959 Se u. *Ranulf, S.* 1938.
14. *Wolf, A.:* 1986 Demokrati i et samfund under forandring – en demokratiteoretisk undersøgelse. Specialopgave ved Institut for Samfundsfag og Forvaltning. Københavns Universitet (vejleder: Jens Hoff). Institut for samfundsfag m.v. København (utrykt).

Bilag A.

Sociologisk Institut

Preben Wolf. Oktober 1985.

Spørgsmål om skærpende og formildende omstændigheders betydning for udmåling af straf i straffesager (efter Wilkins 1984, let modificeret).

En forbrydelses alvorlighed (grovhed) som sådan vil altid være af betydning for udmålingen af den straf, som gerningsmanden skal idømmes. Domstolene tager dog også hensyn til, om der herudover kan blive tale om at tage skærpende eller formildende omstændigheder (faktorer) i betragtning ved straffens udmåling.

I vedlagte *skema I* er der givet nogle meget korte beskrivelser af forskellige faktorer vedrørende gerningsmanden, offeret eller omstændighederne iøvrigt, som i en række konkrete rets-afgørelser har været udtrykkeligt anført af dommerne som begrundelser for at skærpe straffen, dvs. forhøje den iøvrigt forskyldte »normale« straf for den pådømte handling.

På tilsvarende måde er der i *skema II* beskrevet faktorer, som i en række konkrete sager har været brugt som begrundelser for at formilde straffen, dvs. nedsætte den »normale« strafudmåling.

Nu bedes De give Deres mening til kende, om De er enig i brugen af de i *skema I* beskrevne skærpende omstændigheder 1-19 eller ej og i *bekræftende fald* (hvis De altså er enig), bedes De angive hvilken vægt De vil tillægge de enkelte faktorer ved at sætte bolle om ét af cifrene fra 1 til 8, som står i de otte kolonner yderst til højre ud for hver enkelt faktor i skemaet. Hvis De *ikke er enig* i, at en faktor kan gælde som skærpende omstændighed, bedes De sætte bolle om nullet ud for den pågældende faktor i kolonnen nærmest til højre for faktorbeskrivelsen. Hvis der er skærpende omstændigheder udover de 19 anførte, som De mener bør tages med i betragtning, bedes De føje dem til skemaet som nr. 20 osv. samt tillægge dem den vægt fra 1-8, som De mener, at de bør indgå med.

Derefter bedes De på tilsvarende måde give Deres mening til kende om de i *skema II* anførte 21 formildende omstændigheder (faktorer) og, hvis De er enig, tillægge dem den vægt fra 1 til

8, som De mener, de bør indgå med, eller, hvis De er uenig, markere det med en bolle om nullet ud for den pågældende faktor. Også her kan De eventuelt tilføje flere formildende omstændigheder, hvis De synes, at der er behov for det.

Inden De går over til skemaerne bedes De ved kryds i understående rubrikker angive Deres køn og aldersgruppe:

Køn Alder
 Mand 20 år eller derunder 26-30 år 41-50 år 61 år eller ældre
 Kvinde 21-25 år 31-40 år 51-60 år

Skema I. Skærpende omstændigheder (efter Wilkins 1984).

Nr.	Eksempler på skærpende omstændigheder, taget i betragtning af dommere i konkrete straffesager, resulterende i strengere strafudmåling.	Ikke enig	Enig, og med den vægt, som angivet på nedenstående otte-trins skala. (Sæt bolle omkring tallet).							
			1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Offeret særlig sårbart	0	1	2	3	4	5	6	7	8
2.	Personskaden særlig omfattende	0	1	2	3	4	5	6	7	8
3.	Tingskaden særlig omfattende	0	1	2	3	4	5	6	7	8
4.	Gerningsmand optrådt helt irrationelt	0	1	2	3	4	5	6	7	8
5.	Gerningsmand optrådt bizart/depraveret	0	1	2	3	4	5	6	7	8
6.	Offeret ramt af mange forskellige skader	0	1	2	3	4	5	6	7	8
7.	Gerningsmand fortsat med ny forbrydelse	0	1	2	3	4	5	6	7	8
8.	Politiet udtalt, at anholdelse var vanskelig	0	1	2	3	4	5	6	7	8
9.	Offer var/er ven til gerningsmand	0	1	2	3	4	5	6	7	8
10.	Offer presset på for streng straf	0	1	2	3	4	5	6	7	8
11.	Forbrydelsen var nøje planlagt	0	1	2	3	4	5	6	7	8
12.	Gerningsmand påvirket af stoffer	0	1	2	3	4	5	6	7	8
13.	Gerningsmand påvirket af alkohol	0	1	2	3	4	5	6	7	8
14.	Lign. forbrydelse florerer for tiden i området	0	1	2	3	4	5	6	7	8
15.	Gerningsmand er person med høj status	0	1	2	3	4	5	6	7	8
16.	Gerningsmand uden fast bopæl	0	1	2	3	4	5	6	7	8
17.	Gerningsmand én gang tidl. begået samme forbrydelse	0	1	2	3	4	5	6	7	8
18.	Gerningsmand én gang tidl. begået anden forbrydelse	0	1	2	3	4	5	6	7	8
19.	Gerningsmand tidligere forset sig i militærtjeneste	0	1	2	3	4	5	6	7	8
20.		0	1	2	3	4	5	6	7	8
21.		0	1	2	3	4	5	6	7	8
22.		0	1	2	3	4	5	6	7	8
23.		0	1	2	3	4	5	6	7	8
24.		0	1	2	3	4	5	6	7	8
25.		0	1	2	3	4	5	6	7	8
26.		0	1	2	3	4	5	6	7	8
27.		0	1	2	3	4	5	6	7	8
28.		0	1	2	3	4	5	6	7	8
29.		0	1	2	3	4	5	6	7	8
30.		0	1	2	3	4	5	6	7	8

Skema II. Formildende omstændigheder (efter Wilkins 1984).

Nr.	Ikke enig	Enig, og med den vægt, som angivet på nedenstående otte- trins skala. (Sæt bolle om- kring tallet).
1. Offeret var provokerende	0	1 2 3 4 5 6 7 8
2. Gerningsmand yngre end normalt	0	1 2 3 4 5 6 7 8
3. Offer er/var ven med gerningsmand	0	1 2 3 4 5 6 7 8
4. Gerningsmand tilbød oprejsning/erstatning	0	1 2 3 4 5 6 7 8
5. Stjålne koster genfundet af politiet	0	1 2 3 4 5 6 7 8
6. Gerningsmand hjalp politiet med opklaring	0	1 2 3 4 5 6 7 8
7. Offer bad retten vise mildhed	0	1 2 3 4 5 6 7 8
8. Gerningsmand undskyldte sig med beruselse	0	1 2 3 4 5 6 7 8
9. Gerningsmand har usædvanlig fine arbejds papirer	0	1 2 3 4 5 6 7 8
10. Fængselsstraf vil ramme familien særlig hårdt	0	1 2 3 4 5 6 7 8
11. Gerningsmand særlig lav intelligens	0	1 2 3 4 5 6 7 8
12. Gerningsmands familie »drev ham til forbrydelse«	0	1 2 3 4 5 6 7 8
13. Gerningsmand tidl. været under psykisk behandling	0	1 2 3 4 5 6 7 8
14. Forbrydelse politisk motiveret, ingen »profit«	0	1 2 3 4 5 6 7 8
15. Gerningsmand fysisk handicappet	0	1 2 3 4 5 6 7 8
16. Tidligere begået én anden slags forbrydelse	0	1 2 3 4 5 6 7 8
17. Tidligere begået én forbrydelse af samme slags	0	1 2 3 4 5 6 7 8
18. Ingen tidligere domme, men tidligere anholdt	0	1 2 3 4 5 6 7 8
19. Gernm. ikke dømt/anholdt siden han var helt ung	0	1 2 3 4 5 6 7 8
20. Ingen tidligere anholdelser eller domme	0	1 2 3 4 5 6 7 8
21. En medskyldig var den egentlige leder af forbrydelsen	0	1 2 3 4 5 6 7 8
22.	0	1 2 3 4 5 6 7 8
23.	0	1 2 3 4 5 6 7 8
24.	0	1 2 3 4 5 6 7 8
25.	0	1 2 3 4 5 6 7 8
26.	0	1 2 3 4 5 6 7 8
27.	0	1 2 3 4 5 6 7 8
28.	0	1 2 3 4 5 6 7 8
29.	0	1 2 3 4 5 6 7 8
30.	0	1 2 3 4 5 6 7 8

Bilag B

Tabel 1. Kriminelle handlingers dadelværdighed ifølge Wilkins - Skærpnde faktorerers betydning for forskellige undersøgte grupper, målt ved 19 faktorerers gennemsnitlige vægt i gruppen, rangordnet fra 1 højest til 19 lavest for hver enkelt af Wilkins' grupper og det totale danske sample. Graden af overensstemmelse mellem grupperne indbyrdes er målt ved Kendalls »coefficient of concordance« = w. Maj 1986. P.W.

Skærpnde faktorer nr.	West S.	East S.	Jud.	Pol.	Res.	U.N.	T.D.S.
1. Offer sårbart	11	14	4	12,5	6	6,5	3
2. Personskade omfattende	1	1	1	2	1	1	1
3. Tingsskade omfattende	6	5	6	5,5	4	5	7
4. Gerningsm. irrationel	7	9,5	7,5	10,5	13	8	15
5. Gerningsm. bizar m.v.	5	6	5	8	7	9	11
6. Offer mange skader	3	2	7,5	3	2	3	6
7. Gernm. fortsat ny krim.	3	3	2	1	5	4	2
8. Vanskelig anholdelse	12	13	14	5,5	14	12	16
9. Offer ven til gernm.	16	17	16	16	15,5	19	9,5
10. Offer presser for at få straffet gernm.	18	19	17,5	19	17	15,5	17
11. Forbrydelsen planlagt	3	4	3	4	3	2	4
12. Gernm. stofpåvirket	13,5	7	13	10,5	11,5	11	13
13. Gernm. alkoholpåvirket	13,5	12	12	12,5	11,5	14	12
14. Lign. forbr. florerer p.t. på egnen	15	15	15	14	18	10	9,5
15. Gernm. har høj status	17	16	17,5	17	15,5	15,5	14
16. Gernm. uden bopæl	19	18	19	18	19	18	19
17. Gernm. tidl. begået samme forbryd.	9,5	9,5	10,5	15	8,5	6,5	5
18. Gernm. tidl. begået anden forbryd.	9,5	9,5	10,5	7	8,5	13	8
19. Gernm. tidl. begået militær forseelse	8	9,5	9	9	10	17	18

Coefficient of concordance = w = 0,8318

Tabel 2. Kriminelle handlingers dadelværdighed ifølge Wilkins – Formildende faktoreres betydning for forskellige undersøgte grupper, målt ved 21 faktoreres gennemsnitlige vægt i gruppen, rangordnet fra 1 højest til 21 lavest for hver enkelt af Wilkins' grupper og det totale danske sample. Graden af overensstemmelse mellem grupperne indbyrdes er målt ved Kendalls coefficient of concordance = w. Maj 1986. P.W.

Formildende faktorer nr.	West S.	East S.	Jud.	Pol.	Res.	U.N.	T.D.S.
1. Offer provokerende	1,5	4	10,5	2	2	2	2,5
2. Gernm. yngre end sædv.	5	5,5	2	16,5	10	6	2,5
3. Offer ven med gern.	20,5	19,5	20	16,5	16,5	16	20
4. Koster genfundet	13	13,5	13,5	21	20	3	16,5
5. Gernm. tilb. erstatn.	4	1	4	1	5,5	9,5	5,5
6. Gernm. hjælp politiet m. opklar.	16,5	3	13,5	5	8,5	13	4
7. Offer går i forbøn for gernm.	16,5	9	16,5	13,5	11	9,5	13
8. Gernm. fine arbejdspapirer	15	5,5	10,5	5	12,5	4	16,5
9. Gernm. beruset	18,5	17,5	18	20	15	19	18
10. Straf vil ramme familien	3	8	7	5	3	15	5,5
11. Gernm. lav intelligens	8	11	6	4	7	8	1
12. Gernm. drevet til forb. af fam.	18,5	13,5	8,5	18,5	18	7	8
13. Gernm. u. psyk. behandling	7	7	3	8	8,5	5	7
14. Politisk forbrydelse	11	15,5	19	15	20	18	11,5
15. Gernm. fysisk handicap	20,5	21	16,5	9,5	20	11,5	14,5
16. Gernm. tidl. begået anden slags forbr.	10	16,5	15	18,5	14	20	20
17. Do samme slags forbr.	9	19,5	21	11,5	16,5	21	20
18. Gernm. tidl. anholdt	13	15,5	12	11,5	12,5	17	14,5
19. Ej dømt el. anh. siden ungdommen	13	12	5	9,5	5,5	14	11,5
20. Tidl. 0 anh. el. dom	1,5	2	1	3	1	1	9,5
21. Medskyldig leder af forbr.	6	10	8,5	13,5	4	11,5	9,5

Coefficient of concordance = 0,6474 med korrektion for »tied ranks«.